

Slovenska kriminalistika: quo vadis?

Darko Maver*

Čeprav segajo začetki kriminalistike v Sloveniji v čas pred drugo svetovno vojno in so bila prva predavanja na Pravni fakulteti v Ljubljani že v tridesetih letih prejšnjega stoletja, ustanovljen pa je bil tudi inštitut za kriminalistiko, je bilo kasneje kriminalistiki v Sloveniji namenjene dosti manj raziskovalne, publicistične in pedagoške pozornosti kot kriminologiji, kazenskemu pravu in sorodnim znanostim. Le redki posamezniki so se lotili empiričnih raziskav, malo je bilo teoretičnih del – večinoma doktorskih in magistrskih nalog, prav tako pa je bilo malo tudi znanstvenih in strokovnih člankov ter učbenikov. Na strani uporabnikov je bilo malo zanimanja, težavnost raziskovanja na tem področju pa je odvrčala tudi raziskovalce. Po kritičnih člankih Pečarja o stanju kriminalistike leta 1969 in 1972 so na Inštitutu za kriminologijo sprejeli raziskovalca za to področje, ki je opravil nekaj redkih empiričnih in teoretičnih raziskav, po njegovem odhodu leta 1990 pa so se s tem področjem ukvarjali le redki raziskovalci s Fakultete za varnostne vede in Centra za forenzične preiskave. Ti so sicer razvijali nove predmete na dodiplomskem in podiplomskem študiju in objavili več raziskovalnih člankov z novimi idejami o kriminalističnem preiskovanju, vendar pa še vedno ni bilo prave raziskovalne dejavnosti na tem področju. Takšno stanje vpliva tudi na prakso odkrivanja in preiskovanja, kjer ugotavljajo premajhno učinkovitost policije in tožilstva. Šele v zadnjem času se stanje nekoliko izboljšuje, predvsem zaradi razvoja na Fakulteti za varnostne vede ter večje naklonjenosti Ministrstva za notranje zadeve in vodstva Policije. Se torej slovenski kriminalistiki obetajo lepši časi?

Ključne besede: kriminalistika, zgodovina, raziskovanje, izobraževanje, Slovenija

UDK: 343.98 (497.4)

1 Uvod

V času, ko tudi v Sloveniji ugotavljamo slabšo uspešnost in učinkovitost kriminalistične policije pri odkrivanju in preiskovanju najhujših oblik gospodarske in organizirane kriminalitete in se za uspešnejše zatiranje tovrstne kriminalitete pripravljamo ustanovitev Nacionalnega preiskovalnega urada, si kaže zastaviti tudi vprašanje, kako smo pri nas doslej skrbeli za razvoj in stanje kriminalistike, to je vede, ki daje preiskovalcem znanje za uspešno opravljanje dela. Smo ji namenili dovolj strokovne in raziskovalne pozornosti, jo razvijali in prenašali v prakso, sledili novostim in razvijali lastno znanje, ali pa smo na tem znanstvenem področju zaostali za drugimi državami in za drugimi znanostmi o kriminaliteti in ali je morda tudi to eden od razlogov za slabšo učinkovitost preiskovanja kaznivih dejanj? Več znanja o načinih delovanja storilcev, oblikah kaznivih dejanj in tipologiji storilcev, o tehniki, taktiki in metodiki odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj, uporabi naravoslovno-tehničnih metod in sredstev za dokazovanje ter o napakah v praksi preiskovanja, s čimer se ukvarja prav kriminalistika, je prav gotovo pomemben pogoj za večjo

uspešnost pri delu preiskovalcev. Kako je torej s kriminalistiko v Sloveniji oziroma s „slovensko“ kriminalistiko?

Že bežen pregled strokovne literature pokaže, da o teh vprašanih doslej pri nas ni bilo veliko napisanega. O zgodovini slovenske kriminalistike imamo sicer nekaj krajših zapisov v posameznih učbenikih, napisanih je bilo tudi nekaj diplomskih nalog (npr. Zarič, 2003, Kelmenovič, 2007), ni pa bila še opravljena poglobljena in celovita analiza razvoja, stanja, vloge in pomena kriminalistike pri nas. Redki znanstveni članki pa so vendarle že v preteklosti opozarjali na kritično stanje na področju kriminalistike (npr. Pečar, 1969, 1973, Maver, 2002), zato je še toliko bolj upravičeno, da se ponovno dotaknemo te teme. Se je stanje od takrat izboljšalo, ostalo nespremenjeno ali se celo poslabšalo? Kaj je mogoče še narediti za nadaljnji razvoj kriminalistike pri nas na teoretičnem in tudi na praktičnem področju? Kdo in kaj je raziskoval in pisal o kriminalistiki v preteklosti in kdo se s to znanostjo ukvarja danes? Kako jo bolj uveljaviti v sistemu znanosti in utemeljiti njeno raziskovalno področje? To so le nekatera vprašanja, na katera bomo skušali odgovoriti v tem prispevku. Pri tem pojmujeemo kriminalistiko kot celovito znanost in praktično vedo o odkrivanju, preiskovanju in dokazovanju kaznivih dejanj (Maver in soavtorji, 2004), ki jo sestavljajo uvod v kriminalistiko ter kriminalistična taktika, tehnika (forenzika) in metodika.

* Darko Maver, doktor pravnih znanosti, redni profesor za kriminalistiko, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenija

Problematike smo se lotili z več vidikov, zlasti raziskovalnega (koliko empiričnih in teoretičnih raziskav je bilo opravljenih) in publicističnega (koliko knjig, učbenikov, strokovnih člankov je bilo izdanih oziroma objavljenih), deloma pa tudi uporabnega (kako smo v praksi sledili spoznanjem in odkritjem iz tujine) in pedagoškega (kako smo izobraževali in usposabljali). Prikaz je omejen na raziskovalce in pomembnejše objave, ki so zabeležene v COBISS-ovih zbirkah podatkov. Pregledali in analizirali smo opravljene raziskave na Inštitutu za kriminologijo in Fakulteti za varnostne vede, samostojne publikacije, članke v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo, v revijah Varstvoslovje, Varnost – strokovni bilten, Policija ter v nekaterih tujih strokovnih revijah, kakor tudi učne programe kriminalistike na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani in Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. Postavljene so bile naslednje izhodiščne hipoteze:

1. Kriminalistiki smo v Sloveniji namenili v preteklosti malo raziskovalne in strokovne pozornosti, vsekakor manj kakor npr. kriminologiji, zato smo na tem področju zaostanku; to se kaže v številu opravljenih raziskav in objavljenih znanstvenih člankov kakor tudi v samem statusu kriminalistike kot znanosti in vede. Kljub temu smo bili na nekaterih področjih vendarle tudi ustvarjalni.

2. Z raziskovanjem kriminalistike so se ukvarjali predvsem redki posamezniki in v okviru podiplomskih in doktorskih študijev, ki so opravljali večinoma teoretične raziskave, sicer pa je šlo pretežno za posameznike, ki so delali v praksi in pisali strokovne članke. Zapostavljena je zlasti t. i. antropološka kriminalistika, ni bilo načrtnega raziskovanja.

3. Raziskovalno delo na področju kriminalistike je težavnejše za empirično raziskovanje in zahteva institucionalno podporo in zanimanje zlasti policije kot glavnega uporabnika ter akademskih ustanov kot nosilcev pedagoškega dela. Obojega je bilo (in še vedno je) v Sloveniji premalo.

Uporabljene so bile metode analize razpoložljive literature in analize opravljenih raziskav, primerjalna metoda, zgodovinska metoda, statistična metoda in analiza študijskih programov ter metoda intervjujev. Pregled stanja in razvoja kriminalistike v Sloveniji smo razdelili na obdobje od leta 1920 do 1990 ter od 1991 do 2009, nato predstavili skupno oceno stanja in v zaključku odgovorili na postavljene hipoteze.

2 Obdobje do samostojnosti Slovenije

Zgodovina slovenske kriminalistike sega v obdobje pred prvo svetovno vojno in je povezana z imenom in delom **dr. Metoda Dolenca**, pravnika in doktorja pravnih znanosti, ki se je pod vplivom dr. Hansa Grossa začel zanimati za kriminalisti-

ko že med svojim službovanjem v Gradcu v letih 1905–1914. Takrat je napisal prve strokovne članke o psihologiji izpovedbe in o razvoju kriminalnih pomožnih ved ter jih objavil v Slovenskem pravniku. (Skaberne, 1961: 235) Po Grossovem vzoru je leta 1921 na univerzi v Ljubljani ustanovil kriminalistični inštitut, ki ga je vodil do svoje smrti leta 1941. Za inštitut je bil leta 1925 imenovan poseben asistent **dr. Hinko Lučovnik**, ki se je nameraval specializirati v kriminalistični stroki, vendar je bilo mesto zaradi finančnih težav leta 1927 ukinjeno in je inštitut naprej le še živel (Skaberne, prav tam). Profesor Dolenc je na pravni fakulteti tudi devet let predaval o subjektivni in objektivni kriminalistiki in ga lahko imenujemo za prvega slovenskega kriminalista.

Čeprav so na Pravni fakulteti v Ljubljani potekala prva predavanja iz kriminalistike že pred drugo svetovno vojno in so bili v Zborniku znanstvenih razprav pravne fakultete objavljeni posamezni kriminalistični članki, se je bolj načrtna publicistična dejavnost na tem področju začela šele leta 1950, ko je začela izhajati revija Kriminalistična služba, ki jo je kot zaupno („strogo poverljivo“) strokovno glasilo izdajal Državni sekretariat za notranje zadeve. Revija, ki se je leta 1959 preimenovala v Revijo za kriminalistiko in kriminologijo, izhaja še danes in je bila dolgo edina specializirana znanstvena revija za kriminalistiko in kriminologijo v Sloveniji. Istega leta je bil na Državnem sekretariatu za notranje zadeve ustanovljen prvi kriminalistično-tehnični laboratorij (Golja, 2006), leto pozneje je izšel prvi slovenski učbenik kriminalistike, leta 1954 pa so na Pravni fakulteti v Ljubljani ustanovili Inštitut za kriminologijo. V tem času so bili objavljeni prvi interni učbeniki kriminalistike za miličnike in kriminaliste, ustanovljen pa je bil tudi kriminalistični muzej. (Debeljak, 2005)

2.1 Pionirji slovenske kriminalistike

Prvi slovenski učbenik kriminalistike Uvod v kriminalistiko je leta 1951 izdal **Avgust Munda**. Napisal ga je kot priročnik za študente pravne fakultete, „ki pa ga utegnejo uporabljati tudi uslužbenci kriminalistične stroke“ (Munda, 1951: 3). Knjiga je bila razdeljena na splošni in posebni del. Splošni del zajema področja: uvod v kriminalistiko, kriminalistično taktiko in tehniko, posebni del pa obravnava kriminalistično metodiko preiskovanja posameznih vrst kaznivih dejanj. Avtor se je pri pisanju oprl predvsem na nemške pisce (Gross, Hellwig, Jeserich, Meinert, Schneickert, Weingert.) ter redke ruske avtorje (Tregubov, Šaver-Vinberg) oziroma nemške prevode drugih evropskih kriminalistov tedanjega časa (Bischoff, Locard) (Munda, 1951: 268–269). Profesor Munda je s svojim učbenikom postavil temelje za klasično strukturo kriminalističnih učbenikov pri nas, ki so zajemali uvod v kriminalistiko (pojem, zgodovina, metode, kriminalistične ustanove ipd.), nekatere kriminalistično-tehnične (danes bi rekli „forenzič-

ne“) metode (daktioskopija, krvni sledovi, odtisi obuval.), kriminalistično-taktične metode (psihologijo zasliševanja, ogled kraja dejanja ipd.) ter metodiko preiskovanja najpogostejših kaznivih dejanj. Zadnje poglavje je namenil „justičnim zmotam“ in v opomin preiskovalcem in sodnim organom opisal tragični primer napačne obsodbe Franca Bratuše (Munda, 1951: 250–267). Munda je na Pravni fakulteti v Ljubljani predaval kazensko procesno pravo in kriminalistiko do svoje upokojitve leta 1956. Zavzemal se je, da kriminalistika postane redni predmet na pravni fakulteti (Lučovnik, 1959: 17). Objavil je tudi tri strokovne članke s področja kriminalistike (Munda, 1944, 1945/46, 1948).

Njegovo predavateljsko delo na pravni fakulteti je leta 1956 nadaljeval **Hinko Lučovnik**, ki je predaval kriminalistiko do svoje smrti leta 1960 (Vodopivec, 1960). Lučovnik je bil izvoljen za asistenta za kazensko pravo in kriminalistiko že leta 1925, vendar je to delo do svoje ponovne vrnitve opravljal le dve leti (do leta 1927). Lučovnika je leta 1961 nasledil **Janez Pečar**, ki je kriminalistiko predaval vse do leta 1987. Lučovnik in Pečar pa sta napisala le nekaj člankov s področja kriminalistike in sta večino svoje raziskovalne pozornosti namenila kazenskemu pravu oziroma kriminologiji. Kljub temu ju lahko uvrščamo med pionirje slovenske kriminalistike na akademskem področju. Lučovnik je objavil zanimiv znanstveni članek o pomenu psihologije za kriminalistično službo (Lučovnik, 1956), za naše razmišljanje pa sta pomembna zlasti dva prispevka Janeza Pečarja v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo, objavljena leta 1969 in 1973, ki kažeta na dokaj kritično stanje na področju kriminalistike pri nas in na potrebo po raziskovalnem delu na tem področju (Pečar, 1969, 1973). V prvem članku (Za hitrejši in smotrnejši razvoj kriminalistike) Pečar ugotavlja, da „stanje kriminalistike pri nas ni zadovoljivo in da je njen razvoj dokaj počasen, kolikor o njem sploh lahko govorimo“, zato bi bilo treba sprejeti nekatere nujne ukrepe za ustvarjanje znanstvenih kadrov in raziskovanje na področju kriminalistike; za večjo izdajateljsko dejavnost; za ustrezno poklicno izobraževanje in poučevanje kriminalistike na univerzitetnem nivoju; za pravočasno prenašanje tujega znanja in izkušenj; za mednarodno sodelovanje pri strokovnem izobraževanju ter za ustanovitev strokovnega združenja kriminalistov (Pečar, 1969: 70). Tudi v svojem drugem prispevku (Raziskovalno delo v kriminalistiki) avtor opozarja na zaostajanje kriminalistike pri nas v primerjavi z drugimi državami in poziva pristojne organe družbenega nadzorstva, da bolj poskrbijo za razvoj kriminalistike in njeno uporabo v praktičnem preiskovanju kaznivih dejanj, če že ne v okviru svojih lastnih izobraževalnih ustanov, pa v povezavi z univerzitetnimi ustanovami in inštituti (Pečar, 1973).

Kljub kritikam glede znanstvenega raziskovanja in publciranja s področja kriminalistike pa stanje v praksi kriminalističnega preiskovanja vendarle ni bilo tako slabo. Čeprav se

je strinjati z mnenjem, da je „verjetno v vsaki vedi na splošno storjenega več, kot je znano ustrezni strokovni javnosti“ (Pečar, 1973: 238), je tiskana beseda temelj za merjenje napredka, zato smo jo upoštevali tudi v tej študiji. Pri pregledu strokovne literature smo ugotovili, da so v tem obdobju največ objavljali posamezniki, predvsem praktiki s področja kriminalistične tehnike. Med njimi je pomemben predvsem prvi vodja kriminalistično-tehničnega laboratorija **Vlado Vidic**, ki je od leta 1950 do 1960 v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo (Kriminalistični službi) objavil kar 21 člankov, ki so obravnavali različne kriminalistično-tehnične teme od balistike, daktioskopije, odtisov orodja, stopal do poligrafa in drugih forenzičnih področij (npr. Vidic, 1951, 1952, 1957, 1960 idr.). Vidic, ki se je v letih 1953/54 usposabljal na Inštitutu za znanstveno policijo in kriminologijo na Univerzi v Laussani (Golja, 2006), je leta 1973 izdal tudi prvi specializirani učbenik kriminalistične tehnike *Kriminalistična tehnika* (Vidic, 1973). Učbenik je bil sicer internega značaja in namenjen predvsem izobraževanju in usposabljanju policistov in kriminalistov, vendar so ga uporabljali tudi pravniki. Vidic je po letu 1960 prenehal objavljati in v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo skoraj dvajset let (do leta 1980) ni bilo več zaslediti domačih kriminalističnih člankov. Kot eno redkih del s področja kriminalistične metodike je leta 1972 izšel še interni učbenik kriminalista **Jožeta Predaniča** *Kriminalistična metodika 1. del* (Predanič, 1972), o vprašanjih s področja taktike pa sta nekaj o zasliševanju napisala kriminologinja **Katja Vodopivec** (Vodopivec 1960a, Vodopivec, Kobal, Bavcon, Skalar, 1966), **Teodor Košir** (Košir, 1959, 1962) ter **Vinko Skalar**, kaj več strokovnih ali znanstvenih člankov domačih avtorjev pa v tem času ni bilo.

Na splošno je bilo torej v letih 1950–1980 največ objav s področja kriminalistične tehnike, ki pa niso v celoti izvirale iz lastnih raziskav, pač pa je šlo bolj za prenos tujega znanja in lastnih izkušenj iz prakse. To je vsekakor pomembno, saj so bila na ta način slovenski strokovni javnosti pravočasno predstavljena novejša odkritja in spoznanja iz tujine. To je omogočalo kriminalističnim tehnikom, da so se z njimi seznanili in jih uporabljali v praksi. K temu je veliko pripomoglo tudi izobraževanje v tujini ter udeležba na tujih strokovnih posvetih in obiski na uglednih forenzičnih ustanovah v tujini. Poleg Vidica se je na Univerzi v Laussani v letih 1972/73 izšolal tudi kasnejši dolgoletni vodja Centra za kriminalistično-tehnične (forenzične) preiskave **Janez Golja** (Golja, 2006). Na ta način je bila zahodnoevropska doktrina forenzične znanosti že od vsega začetka značilnost slovenskega nacionalnega forenzičnega laboratorija, ki je veliko sodobne instrumentalne opreme dobil zlasti pod vodstvom **Cirila Žerjava** v letih 1976–1982 in se tedaj tudi kadrovskega krepil (Golja, prav tam). Lahko torej trdimo, da je bilo stanje glede kriminalistične tehnike v tem obdobju še kar ustrezno in v skladu z razvojem v svetu, čeprav lastnih raziskav niso opravljali.

Tudi drugi domači učbenik kriminalistike je napisal kriminalistični praktik in vodja Centra za kriminalistično-tehnične preiskave **Ciril Žerjav**. Njegova Kriminalistika je izšla leta 1983 (Žerjav, 1983) in je nadaljevanje internega policijskega priručnika Osnove kriminalistične taktike, ki je izšel leta 1969 (Žerjav, 1969), zato je tudi vsebina namenjena pretežno kriminalistični taktiki in deloma metodiki. Avtor je v knjigi združil do tedaj ustvarjeno znanje in objavljene članke v slovenskih revijah v sistematičen učbenik. Knjigo je leta 1994 oblikoval v širši in posodobljen učbenik, ki je predstavljal naslednjo izdajo njegove Kriminalistike (Žerjav, 1994). V njej je obdelal vsa tri področja kriminalistike: taktiko, tehniko in metodiko. Teme prikazuje v logičnem zaporedju, kakor si sledijo odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj. Žerjav je eden redkih kriminalistov pri nas, ki so se lotili pisanja kriminalističnega učbenika, zato je njegovo delo še posebno dragoceno ali, kakor je v predgovoru knjige zapisal Pečar: „Gospod Žerjav je eden izmed redkih, če ne kar edini, ki kot kriminalist in funkcionar v kriminalistični službi, kot praktik in učitelj dejavno stopa v svet raziskovalcev in piscev ter prenašalcev kriminalističnega znanja na druge ter je s tem napravil življenjsko delo in si postavil večni spomenik v slovenski kriminalistiki.“ (Pečar v Žerjav, 1994). Učbenik je bil namenjen predvsem izobraževanju policistov v tedanji kadetski šoli, študenti na pravni fakulteti pa so večinoma uporabljali jugoslovanske učbenike profesorjev Vlada Vodineliča, Tomislava Markovića in Živojina Aleksića, saj ustreznega slovenskega visokošolskega učbenika za kriminalistiko takrat ni bilo.

2.2 Raziskovalno delo na Inštitutu za kriminologijo

Na raziskovalnem in pedagoškem področju pa je bil narejen korak naprej, ko so leta 1976 na Inštitutu za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani zaposlili diplomanta pravne fakultete, ki se je usposabljal za raziskovalno delo na področju kriminalistike. Njegovo zaposlitev je financiral Republiški sekretariat za notranje zadeve. S tem se je prav zaradi prizadevanja profesor Pečarja začelo bolj načrtno in specializirano raziskovanje kriminalistike v Sloveniji. Avtor tega prispevka, **Darko Maver**, sem se že v okviru diplomske naloge na pravni fakulteti lotil tedaj povsem novega področja kriminalistične odorologije oziroma uporabe vonjev pri preiskovanju kaznivih dejanj. Opozoril sem na možnost identifikacije storilcev s pomočjo vonja, ki ga pustijo na žrtvi, kraju dejanja ali predmetih. Za nalogo, ki je bila objavljena v strokovni reviji Varnost, (Maver, 1976), je policija sicer pokazala zanimanje, premaknilo pa se (vse do danes) ni še nič. Lahko bi bili pionirji na tem področju, pa so nas prehiteli mnogi, ki o tem takrat sploh niso razmišljali.

Tudi prvo empirično raziskovanje kriminalistične metodike je potekalo v okviru moje magistrske naloge na kazenskoprnem podiplomskem študiju na Pravni fakulteti.

Empirična raziskava se je ukvarjala s problematiko tatvin v prodajalnah in je bila objavljena v knjigi Tatvine v samopostrežnih prodajalnah (Pečar, Maver, Zobec, 1981). Raziskava je bila osnova za številna predavanja in seminarje, ki jih je Inštitut za kriminologijo priredil za trgovce in prodajno osebje in tako neposredno pripomogel k boljšemu in učinkovitejšemu odkrivanju in preiskovanju tatvin v prodajalnah. Tovrstnih empiričnih raziskav pozneje ni bilo več.

V okviru doktorskega študija sem se nato lotil obširne teoretske raziskave o značilnostih t. i. kriminalističnega spoznavnega procesa. Ker je bilo o epistemoloških in psiholoških vidikih preiskovanja kaznivih dejanj tedaj v Sloveniji in srednji Evropi zelo malo znanega, sem se usmeril v proučevanje literature z območja nekdanje Sovjetske zveze in v ta namen opravil trimesečno študijsko bivanje v Leningradu (sedanji Sankt Peterburg). Tam sem na Pravni fakulteti pod mentorstvom profesor Krylova zbiral gradivo za disertacijo in spoznaval številna nova področja kriminalistike, o katerih na Zahodu ni bilo dosti znanega. Disertacija Zbiranje in ugotavljanje dejstev (o kaznivem dejanju in storilcu) kot kriminalistični spoznavni proces, ki sem jo napisal pod mentorstvom profesorja Živojina Aleksića na Pravni fakulteti v Beogradu, je bila doslej edino tovrstno raziskovalno delo v Sloveniji in je bila objavljena pod naslovom Kriminalistični spoznavni proces (Maver, 1988, 1990). Postala je obvezni učbenik za študente Pravne fakultete Univerze v Ljubljani. Šlo je za raziskovanje povsem novega področja v kriminalistiki, ki sega tako na gnoseološko (epistemološko), spoznavno, kakor tudi na psihološko, miselno in intuitivno sfero kriminalističnega dela. Problematike sem se lotil predvsem s teoretičnega zornega kota in uporabil spoznanja iz drugih znanosti (psihologije, filozofije, prava,) ter primere iz prakse, in to povezal z reševanjem konkretnih kriminalističnih problemov. Na podlagi disertacije je nastala vrsta člankov o kriminalističnem spoznavnem procesu (Maver, 1985a, 1988a) o vlogi logičnega in ustvarjalnega mišljenja (Maver, 1984, 1985), pa o preiskovalnih situacijah (Maver, 1984a) ipd. Predvsem sem odpiral nova področja kriminalistike, ki pa bi jih bilo treba še podrobneje raziskati in zlasti empirično preveriti. Opravil sem tudi nekaj redkih empiričnih raziskav s področja kriminalistike, med drugim o pravnih in kriminalističnih vidiki razgovora z osumljencem (Maver, 1988) ter skupaj s kriminalistom Edom Posego o pogrešanih osebah (Maver, 1983) in vlomih (Maver, Posega, 1989). Po opravljenem doktoratu in habilitaciji za docenta za kriminalistiko (to je bila tudi prva habilitacija izključno za področje kriminalistike v Sloveniji) na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani sem ta predmet tudi začel predavati in ga od takrat neprekinjeno predavam še danes.

V tem obdobju se je s kriminalističnim raziskavami začel ukvarjati tudi **Anton Dvoršek**, prav tako pravnik po izobrazbi in nekdanji kriminalist, ki se je posvetil predvsem problemom odkrivanja in preiskovanja gospodarske kriminalitete.

Tako je v svojem magistrskem delu postavil temelje gospodarski kriminalistiki (Dvoršek, 1988). Rezultate je objavil tudi v znanstvenem članku (Dvoršek, 1989). Dvoršek je do leta 1990 objavil še nekaj znanstvenih člankov v domačih in tujih strokovnih revijah (o vlogi medijev pri odkrivanju kaznivih dejanj leta 1986 in o gospodarski kriminaliteti v letih 1985 in 1989), sicer pa je večji del svoje raziskovalne dejavnosti opravil v naslednjem obdobju, ko je pripravljal (in opravil) svojo doktorsko disertacijo ter pozneje. Drugih pomembnejših raziskovalcev iz kriminalistike v tem obdobju ni bilo.

3 Obdobje 1991–2009

Po volitvah in spremembah v vodstvu Policije (milice) in na Ministrstvu za notranje zadeve (prej Republiški sekretariat za notranje zadeve) je prišlo do reorganizacije izobraževanja v policiji, do večje podpore raziskovalnemu delu, do večje odprtosti do tujine (ne le na področju kriminalistične tehnike, temveč tudi drugod) in do tesnejšega mednarodnega sodelovanja na področju kriminalističnega dela, s tem pa tudi do več možnosti za pridobivanje tujih izkušenj in znanja. Z vključitvijo v Interpol (1992), Europol (2001), Srednjeevropsko policijsko akademijo (MEPA), ENFSI, s številnimi dvostranskimi sporazumi o sodelovanju na področju boja proti terorizmu, organiziranemu kriminalu in drogam, začetkom sodelovanja z FBI, DEA, s Secret Service, BKA in drugimi uglednimi preiskovalnimi uradi se je kopičilo tudi znanje s področja kriminalistike. Ustanovljeno je bilo Društvo kriminalistov Slovenije. Zelo pomembna je bila ustanovitev Visoke policijsko-varnostne šole v okviru Ministrstva za notranje zadeve (in kot pridružena članica Univerze v Ljubljani) leta 1996 in njeno preoblikovanje v Fakulteto za varnostne vede v okviru Univerze v Mariboru leta 2003. To je dalo nove možnosti za razvoj kriminalistike in sorodnih znanosti tudi na univerzitetni ravni, s čimer so se končno izpolnila prizadevanja in predlogi prof. Pečarja s konca šestdesetih let. Po drugi strani pa je odhod raziskovalca za področje kriminalistike z Inštituta za kriminologijo pomenil konec tovrstnega raziskovanja na tem inštitutu, saj ni bil nihče več zaposlen in usposobljen za raziskovanje na tem področju, drugi sodelavci inštituta pa so se preusmerili v raziskovanje na področju kriminologije, penologije, viktinologije, kazenskega prava, družbenega nadzorstva ipd. To se je precej poznalo v raziskovalni in publicistični dejavnosti inštituta, saj obširnejših empiričnih in teoretičnih kriminalističnih raziskav (razen ene) od takrat naprej ni bilo več.

3.1 Raziskovalna in publicistična dejavnost

V okviru podiplomskih študijskih dejavnosti (zlasti predavateljev na VPVŠ oz. FVV) pa je vendarle nastalo nekaj monografij, ki so obravnavale posamezne kriminalistične

teme, vendar predvsem s teoretičnega vidika. Prinesle so nova znanja in nove poglede na obravnavane teme in bile pomemben vir za pedagoško dejavnost. Tako je **Anton Dvoršek**, ki je bil medtem nekaj let tudi direktor Uprave kriminalistične policije, nadaljeval s proučevanjem preiskovanja gospodarske kriminalitete in na Pravni fakulteti v Ljubljani doktoriral s temo *Kriminalistična strategija omejevanja gospodarske kriminalitete* (Dvoršek, 2000). S tem je odprl novo vejo kriminalistike pri nas in postal pionir razvoja kriminalistične strategije v Sloveniji. Svoja spoznanja je objavil v učbeniku *Kriminalistična strategija* (Dvoršek, 2001). S tem se je tudi razvil nov univerzitetni učni predmet na dodiplomski in podiplomski ravni. Kmalu zatem je isti avtor izdal tudi učbenik *Kriminalistična metodika*, ki je po Predaničevi interni knjigi pravzaprav prvi in doslej edini javni učbenik s tega področja v Sloveniji (Dvoršek, 2003).

Dvoršek je v tem obdobju opravil tudi nekaj empiričnih raziskav s področja preiskovanja premoženjskih deliktov, zlasti vlomov in ropov. Na podlagi teh raziskav so nastali članki o vlomih v stanovanja in hiše (Dvoršek, 1991), o preiskovanju in preprečevanju ropov v Sloveniji (Dvoršek, Meško, Bučar Ručman, 2005), pa tudi o policijskem/kriminalističnem delu z oškodovanci (Dvoršek, Meško in Maver, 2007). Sicer pa je pisec v tem obdobju namenil pozornost predvsem kriminalistični strategiji (Dvoršek 2001, 2002), pa tudi etiki preiskovanja (Dvoršek, 2000). Oblikoval je predmet na podiplomskem študiju Fakultete za varnostne vede *Kriminalistična strategija omejevanja kriminalitete* in pozneje še *Kriminalistična obveščevalna dejavnost*. Prav temu področju v zadnjem času namenja največ raziskovalne pozornosti.

Na Visoki policijsko-varnostni šoli (sedanji Fakulteti za varnostne vede UM) raziskuje in predava na področju kriminalistike tudi **Bojan Dobovšek**, ki je v svoji magistrski nalogi obravnaval vprašanja organiziranega kriminala (Dobovšek, 1997), v doktorski nalogi pa korupcije v javni upravi (Dobovšek, 2003). Čeprav v obeh raziskavah ne gre za tipično kriminalistični (temveč bolj kriminološki) vidik, je vendarle pozornost namenil tudi temu področju. V nekaterih znanstvenih člankih se je lotil aktualnih vprašanj kriminalistike (npr. Petrovič, Dobovšek, 2006; Dvoršek, Dobovšek, 1996; Dobovšek, Meško, 2005) v drugih pa je pretežno kriminološki vsebini o organiziranem kriminalu, korupciji in neformalnih povezavah dodal kriminalistično noto (npr. Dobovšek, 2008; Dobovšek, Pirnat, 2008; Meško, Mitar, Dobovšek, 2008, Dobovšek, Eman, 2008). Kot dolgoletni predavatelj kriminalistike je nedvomno eden od sotvorcev slovenske kriminalistike. V okviru podiplomskega študija na Fakulteti za varnostne vede je pripravil nove študijske programe in je nosilec predmeta *Odkrivanje izbranih oblik transnacionalne kriminalitete* na magistrskem in nosilec predmeta *Kriminalistični vidiki odzivanja na sodobne oblike kriminalitete* na doktorskem študiju.

Z raziskovanjem psiholoških vidikov kriminalističnega preiskovanja, zlasti s psihofiziološkimi preiskavami zavajanja, se je ukvarjala **Polonca Selič**. Kot doktorica psiholoških znanosti in kriminalistka je namenila največ pozornosti poligrafskim preiskavam in skupaj z **Andrejem Juratovcem** postavila temelje slovenske poligrafske šole. Šolala sta se v Zagrebu in ZDA ter postala prva slovenska člana *American Polygraph Association*. Iz študija in praktičnih izkušenj je nastala vrsta preglednih znanstvenih člankov, ki so predstavili različne metode poligrafskih preiskovanj in najnovejša spoznanja s tega področja v svetu (Selič, 2001, 2003, 2005, 2006; Selič in Juratovec, 2004, 2004a). Seličeva je pisala tudi o taktikah razgovora s storilcem kaznivega dejanja v paru – moški-ženska (Selič, 1999), zaslišanju osumljencev hujših kaznivih dejanj (Selič, 2000) ter o neverbalni komunikaciji (Selič, 2007). Seličeva se je ukvarjala tudi s profiliranjem storilcev in operativno analizo primera (*operative fallanalyse*) (Maver, Selič, 2001) ter vodila oddelek za preiskovalno podporo na Upravi kriminalistične policije. Na Fakulteti za varnostne vede predava predmet Nasilje in kazniva dejanja z elementi nasilja, na Evropski pravni fakulteti v Novi Gorici pa predmet Kriminalistika.

S področjem kriminalistične psihologije se na Fakulteti za varnostne vede ukvarjata tudi **Peter Umek** in **Igor Areh**. Areh je svojo raziskovalno pozornost usmeril zlasti v problematiko pričevanja očitivcev kaznivih dejanj in jo obdelal najprej v svoji magistrski nalogi Veljavnost pričevanja (Areh, 2003), nato pa še v doktorski disertaciji Vpliv osebnostnih značilnosti na verodostojnost pričanja (Areh, 2007). Gre za redke empirične raziskave s področja kriminalistike (kriminalistične psihologije), ki jih je avtor predstavil tudi v nekaj znanstvenih člankih (Areh, 2004, 2004a, 2008). Tudi Umek se je že v devetdesetih letih ukvarjal z enako temo (Umek, 1993, 1995, 1996) in pozneje objavil nekaj člankov skupaj z Arehom (Areh, Umek, 2004, 2007; Umek, Areh, 2007). Tako praktično kot teoretično se ukvarja tudi s psihološkim profiliranjem storilcev kaznivih dejanj. Oba psihologa sta nosilca študijskih predmetov na Fakulteti za varnostne vede na dodiplomskem in podiplomskem študiju. Peter Umek predava predmeta Profiliranje v kriminalističnem preiskovanju ter Preiskovalna in sodna psihologija, Igor Areh pa predmet Policijska in forenzična psihologija.

Edino empirično kriminalistično raziskavo v tem obdobju so opravili na Inštitutu za kriminologijo v okviru Ciljnih raziskovalnih programov (CRP). Jager in sodelavci so namreč izvedli analizo statističnih podatkov za vsa kazniva dejanja v obdobju 2000–2002 in nato za izbran vzorec še analizo kazenskih spisov (Jager, Gorkič, Mozetič, Čibej, Brvar, 2006). Raziskava Analiza učinkovitosti policijskega preiskovanja kaznivih dejanj z upoštevanjem razvoja kriminalistične stroke ter dokaznih standardov kazenskega postopka je ena redkih domačih raziskav o uspešnosti kriminalističnega preiskovanja. Kljub obsežnemu delu (ali morda prav zaradi tega) pa

raziskava vendarle daje le izhodišča za morebitna nadaljnja raziskovanja te problematike.

Pri omenjeni raziskavi sem sodeloval tudi avtor tega prispevka, ki se po odhodu z Inštituta za kriminologijo leta 1990 nisem več ukvarjal z empiričnimi raziskavami v kriminalistiki. Po vodenju kriminalistične policije (direktor Uprave kriminalistične službe MNZ RS sem bil od leta 1990 do 1993), kjer sem se seznanil s prakso, sodelovanjem v mednarodni policijski dejavnosti in vodenjem Visoke policijsko-varnostne šole (dekan od leta 1998 do 2001), sem se usmeril predvsem v pedagoško delo na področju kriminalistike. Tako sem v tem obdobju objavil nekaj znanstvenih člankov o tipičnih obrambnih strategijah in strategijah preiskovanja (Maver, 2000), o etiki v kriminalističnem preiskovanju (Maver, 2000a), kriminalističnih klasifikacijah kaznivih dejanj (Maver, 2002a), operativni kriminalistični analizi (Maver, Selič, 2001), preslepitvi kot taktiki kriminalističnega dela (Maver, 2008), preiskovanju vojnih zločinov (Maver, 1997a) predvsem pa izdal dva univerzitetna učbenika, in sicer Kriminalistika (Maver, 1997) ter skupaj s soavtorji doslej najboljše učbenik kriminalistike pri nas Kriminalistika: uvod, taktika, tehnika (Maver in soavtorji, 2004). Ta učbenik uporabljajo kot temeljni učni pripomoček na vseh treh pravnih fakultetah, na Fakulteti za varnostne vede in na Policijski akademiji.

Med redke, antropološko usmerjene kriminaliste pri nas lahko štejemo **Bečira Kečanovića**, ki se je med drugim ukvarjal s kriminalističnim spoznavnim procesom in etiko, s čimer je nadaljeval moje delo iz devetdesetih let. Pomembna sta zlasti njegova članka o policijski diskreciji (Kečanović, 2007), v katerem se loteva epistemoloških vprašanj, ter o večrazsežnosti suma v kriminalističnem preiskovanju (Kečanović, 2001).

Na področju forenzičnih znanosti oziroma kriminalistične tehnike je bila raziskovalno dejavna predvsem **Katja Drobnič**. Ukvarjala se je z biološkimi sledovi, zlasti krvnimi, in DNK identifikacijo. Poleg številnih znanstvenih člankov s področja DNK, ki jih je objavila v domačih in tujih znanstvenih revijah ter publikacijah, so za naš namen pomembni predvsem tisti, ki se neposredno navezujejo na kriminalistično preiskovanje. Med temi so zlasti članki o identifikaciji oseb in sledi s preiskavo DNK (Drobnič, 1999, 2001, 2001a, 2002, 2003) ter o krvnih sledovih (Drobnič, 2002a). Poleg nje so nekatere empirične raziskave opravili še nekateri sodelavci iz Centra za forenzične preiskave. O različnih metodah izzivanja prstnih odtisov (npr. na človeški koži, na sadju ipd.) je pisal **Matej Trapečar** (Trapečar, Balažic, Drobnič, 2007; Trapečar, Balažic, 2007; Trapečar, Kern Vinkovič, 2008) in skušal povezati preiskave prstnih odtisov z DNK preiskavami. Gre za zanimive raziskave, ki pa terjajo še poglobljene potrditve. Na področju forenzične kemije je znanstvene prispevke objavljala **Sonja Klemenc**, ki je doktorirala iz teme forenzičnih preiskav

heroina (Klemenc, 2003), in njeni kolegi (Budič, Klemenc, 2000; Gostič, Klemenc, Štefane, 2009).

Veliko število strokovnih člankov s področja forenzike, zlasti balistike, je napisal dolgoletni vodja Centra za forenzične preiskave **Janez Golja**. Podobno kakor njegov kolega Vlado Vidic v prejšnjem obdobju je Golja spremljal novosti na področju forenzičnih znanosti v svetu in skrbel za njihovo vključevanje v delo forenzikov pri nas, pisal poročila in ocene o delu CFP, opravljal sodno izvedenstvo in pedagoško dejavnost, predvsem pa je skrbel za mednarodno sodelovanje. Bil je tudi eden ustanovnih članov ENFSI (Evropsko združenje forenzičnih laboratorijev) ter pobudnik za vključitev v ASCLD (Ameriško združenje forenzičnih laboratorijev). Žal njegovim predlogom za večjo raziskovalno dejavnost Centra za forenzične preiskave niso prisluhnili, zato se v tej ustanovi nikoli niso širše in bolj sistematično ukvarjali z raziskovalno dejavnostjo. V zadnjem času je nekaj člankov s področja kriminalistične tehnike objavil tudi **Andrej Gerjevič** in po opravljenem specialističnem študiju tudi začel s pedagoškim delom na tem področju (npr. Gerjevič, 2006).

Na fakulteti za varnostne vede so sprejeli tudi novo asistentko za kriminalistiko **Danijelo Frangež**, ki je magistrirala s področja vlomov (Frangež, 2008) in že objavila nekaj člankov s tega področja (npr. Frangež, 2008).

3.2 Pedagoška dejavnost

Ob relativno skromni raziskovalni dejavnosti na področju kriminalistike pa je zanimivo, da se je na pedagoškem področju stanje precej popravilo, in sicer predvsem na visokošolski oziroma univerzitetni ravni, saj se je število pedagoških ur iz predmeta kriminalistika, kriminalistična tehnika, forenzične vede, kriminalistična metodika, kriminalistična psihologija ipd. v zadnjih letih precej povečalo! To velja predvsem za predmetnike na Fakulteti za varnostne vede, kjer je v vseh študijskih programih na visokošolskem, univerzitetnem, diplomskem in podiplomskem študiju kar 1325 pedagoških ur (predavanja, seminarji in vaje) kriminalistike! (Ob tem velja poudariti, da je bil na Fakulteti za varnostne vede uveden tudi specialistični študij kriminalistike, ki je bil zelo zanimiv zlasti za že zaposlene v kriminalistični policiji, saj so tako pridobili potrebna specialistična znanja: npr. pri predmetih posebne metode preiskovanja kaznivih dejanj, kriminalistična strategija idr., vendar je bil z uvedbo bolonjskih programov žal ukinjen. Študij so dokončali tudi nekateri vodilni kadri v Slovenski policiji in pridobili naziv specialist kriminalističnega preiskovanja.)

Podrobnejši razpored predmetov in pedagoških ur kaže naslednja tabela.

Tabela 1: Predmeti in pedagoške ure kriminalistike na Fakulteti za varnostne vede v študijskem letu 2009/2010

Študijski program	Predmet	Ur
Visokošolski program	kriminalistično preiskovanje	120
	forenzična psihologija	60
	organizirana kriminaliteta	60
	gospodarska kriminaliteta	60
Univerzitetni program	kriminalistika	90
	kriminalistična strategija	75
	metodologija preiskovanja posameznih vrst kriminalitete	75
	osnove forenzičnih znanosti	75
	preiskovalna in sodna psihologija	75
Magistrski študij	profiliranje v kriminalističnem preiskovanju	75
	forenzične znanosti	75
	odkrivanje izbranih oblik transnacionalne kriminalitete	75
	kriminalistična obveščevalna dejavnost	75
	kriminalistični spoznavni proces	110
	kriminalistična strategija omejevanja kriminalitete	110
	računalniška forenzika	75
Doktorski študij	sodobni trendi na področju strategije kriminalističnega preiskovanja	20
	kriminalistični vidiki odzivanja na sodobne oblike kriminalitete	20
Skupaj ur:		1325

Čeprav na drugih fakultetah še zdaleč niso tako naklonjeni kriminalistiki (na Pravni fakulteti v Ljubljani je kriminalistika še vedno enosemestrski predmet s 30 pedagoškimi urami, ki so ga v novem bolonjskem programu uvrstili med izbirne predmete, toda povečali število ur na 45; na Pravni fakulteti v Mariboru je prav tako samostojen predmet s 45 urami, ki pa so ga v novem programu odpravili kot nepravni predmet; na Evropski pravni fakulteti v Novi Gorici pa je to izbirni predmet s 45 urami), je tako veliko število pedagoških ur vendarle presenetljivo, še zlasti ob sicer skromni raziskovalni in publicistični dejavnosti. Od kod torej znanje za predavanje? Domnevamo lahko, da predvsem iz tujine in iz lastnih izkušenj predavateljev, ki pa jih ni ravno veliko. Tudi tu se torej kaže nujnost po bolj načrtnem razvijanju kriminalistike in obširnejšem raziskovalnem delu, tako da bomo vsaj ujeli tujino, če je na posameznih področjih že ne moremo prehiteti. Še zlasti pa je zaskrbljujoče stanje na pravnih fakultetah, kjer je po novem kriminalistika večinoma izbirni predmet ali pa je sploh ni, bodoči tožilci, sodniki in odvetniki pa tako ostajajo brez ustreznega znanja za svoje delo. Bo potreben novi Hanns Gross, da se bo stanje spremenilo?

Vse več je bilo tudi habilitiranih učiteljev za kriminalistiko, ki je od enega samega docenta iz obdobja do 1991 naraslo na več kakor deset. To so (stanje oktober 2009): redni profesorji: dr. Darko Maver (kriminalistika), dr. Peter Umek (kriminalistična psihologija); izredni profesorji: dr. Anton Dvoršek (kriminalistika), dr. Katja Drobnič (kriminalistika); dr. Bojan Dobovšek (kriminalistika); docenti: dr. Polona Selič (kriminalistika) in dr. Igor Areh (forenzična psihologija); višji predavatelji: spec. Andrej Gerjevič (kriminalistična tehnika), mag. Igor Lamberger (gospodarski kriminal); predavatelji: Janez Golja (kriminalistična tehnika), Jaka Demšar (gospodarski kriminal) ter asistentki mag. Saša Vučko (kriminalistika), mag. Danijela Frangež (posebne oblike kriminalitete) in Jure Škrbec (kriminalistika). Področja habilitacij morda niso najbolje usklajena, vendar kažejo na osredotočenost zanimanja posameznega predavatelja. Nekateri od njih sodelujejo tudi pri izvedbi kriminalističnega tečaja, ki ga za bodoče kriminaliste prireja policija.

4 Skupni pregled in razprava

4.1 Splošno o raziskovanju in publicistiki na področju kriminalistike

Iz dosedanjega prikaza je razvidno, da je bila publicistična dejavnost na področju kriminalistike živahna predvsem v letih med 1950 in 1960, sledilo je daljše zatišje, raziskovalno delo v kriminalistiki pa je zaživelo v osemdesetih letih, ko so na

Inštitutu za kriminologijo zaposlili in usposabljali posebnega raziskovalca za to področje. Čeprav je njegovo raziskovalno delo financiral tedanji Republiški sekretariat za notranje zadeve in tako pokazal določeno zanimanje za razvoj kriminalistike na akademski ravni, pa resničnega interesa za vključevanje raziskovalnih spoznanj v prakso preiskovanja vendarle ni bilo. Z odhodom tega raziskovalca z Inštituta leta 1990 je popolnoma prenehala aktivnost inštituta na tem področju, kar se je odražalo tudi v tem, da raziskav iz kriminalistike ni bilo več. V tem času se je slovenska kriminalistika razvijala predvsem pod vplivom profesorja Vladimirja Vodinečiča in nekaterih ruskih piscev, kar ji je dajalo sicer bolj teoretični značaj, je pa hkrati omogočalo odpiranje zanimivih in novih tem, ki jih zahodna kriminalistika ni obravnavala. Tudi sicer je bil dostop do ruskih virov zelo težak in omejen (zaradi težko dosegljive literature in nepoznavanja jezika ter pisave), zato smo imeli glede tega določeno prednost.

Po letu 1990 je sicer še vedno skromno raziskovalno dejavnost iz kriminalistike prevzela tedanja Visoka policijsko-varnostna šola, ki se je pozneje preoblikovala v Fakulteto za varnostne vede Univerze v Mariboru. Tudi tu je raziskovalno delo nekaterih njenih pedagoških delavcev potekalo predvsem v okviru podiplomskih in doktorskih študijev na drugih fakultetah (zlasti pravni fakulteti in fakulteti za družbene vede). Raziskovalnega dela izven teh akademskih študijskih prizadevanj je bilo malo. Po drugi strani pa tudi prave podpore uporabnikov (zlasti policije) ni bilo več, predvsem zaradi različnih osebnih zamer in drugih nasprotovanj med vodstvi policije in fakultete ter vse večje zaprtosti policije in nezaupljivosti do empiričnih raziskovanj »od zunaj«. Raziskovanje kriminalistike mora temeljiti na proučevanju praktičnih postopkov in empiričnem ugotavljanju problemov v praksi ter iskanju najboljših rešitev, kar je že samo po sebi težavna naloga (neposredno spremljanje preiskovalnih postopkov, opazovanje in ugotavljanje, kako potekajo odločitve in razmišljanja kriminalistov, merjenje učinkovitosti preiskovalnih postopkov ipd.), ki pa jo nepripravljenost za sodelovanje še dodatno otežuje. Tako torej ni presenetljivo, da se je raziskovalna pozornost posameznih raziskovalcev usmerila v lažje dosegljivo proučevanje kriminoloških in drugih varstvoslovnih pojavov, s tem pa je še bolj slabela vloga in pomen kriminalistike na akademski ravni. To kažejo podatki o številu raziskav in objavljenih člankov s področja kriminalistike ter njihova primerjava s področjem kriminologije in varstvoslovja v celoti (glej tabelo 2), pa tudi status kriminalistike kot znanosti in univerzitetnega predmeta nasploh.

Tabela 2: Primerjava števila raziskav s področja kazenskoprvnih znanosti (skupaj raziskav) „kriminologije in kriminalistike v Sloveniji (vir: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Raziskovanje; Meško, 2002, 2006)

Ustanova	Skupaj raziskav	Kriminologija	Kriminalistika
Inštitut za kriminologijo 1954-2009	160	90	4 (+ 2)*
Fakulteta za varnostne vede 1996-2001 - VPVŠ 2001-2005 - FVV 2006-2009	40 50 5 (31)	6 11 5	2 1 0 (+ 6)*
Skupaj (od 1954-2009):	255 (286)	112	7 (15)*=3 %

* gre za raziskave internega značaja (notranje raziskave)

Od vseh raziskav jih je bilo le okoli 3 % namenjenih kriminalistiki. Nekaj je bilo sicer manjših internih raziskav, ki niso bile posebej financirane, vendar to stanja ne spreminja bistveno. Očitno je torej, da je bilo dosti več raziskav s področja kriminologije, policijskih ved, penologije ipd. kakor pa iz kriminalistike, ki je očitno na raziskovalnem področju zastavljena, kot je bilo razvidno iz dosedanjega prikaza.

Podobno je stanje tudi v zvezi z objavljanjem člankov v znanstvenih revijah in zbornikih. Upoštevali smo predvsem Revijo za kriminalistiko in kriminologijo, revije Varstvoslovje, Varnost, Policija in Zbornik znanstvenih razprav VŠNZ, ki so objavljale tudi kriminalistične članke (glej tabelo 3). Zajeli smo celotno obdobje izhajanja teh revij, članke pa razdelili le na skupno število in na tiste s področja kriminalistike, saj bi bilo razčlenjevanje na posamezne vede za namen tega pisanja manj pomembno. Čeprav je število prispevkov iz kriminalistike na videz kar precejšnje, ti še vedno tvorijo le okoli 12 % vseh objavljenih prispevkov.

Tabela 3: Objavljeni članki v strokovnih in znanstvenih revijah

Revija	Skupaj	Kriminalistika	%
RKK (1950–2009)	960	135	14 %
Varstvoslovje (1999–2009)	298	21	7 %
Zbornik VŠNZ (1991–1996)	117	7	6 %
Varnost (1981–1992)	296	36	12 %
Policija (1993–1995)	37	5	13 %
Skupaj	1708	204	12 %

Nekaj čez 200 objav znanstvenih in strokovnih člankov s področja kriminalistike ni posebno veliko, če je to le okoli 12 % vseh objav, zajema pa obdobje skoraj šestdesetih let. V COBISS-u smo tudi pregledali, koliko znanstvenih in strokovnih del iz kriminalistike so objavili posamezni pisci – raziskovalci. Ker pa je bilo včasih zelo težko razvrstiti posamezno delo v določeno področje znanosti, saj se je lahko pisanje nanašalo na različna področja (zlasti npr. na kriminalistiko, kriminologijo, policijske vede ipd.), ker razvrstitev med strokovne in znanstvene članke ni natančna in dosledna in ker se članki tudi večkrat ponavljajo v različnih variantah (kot publikacija, nastala na podlagi kongresnega gradiva, isti članek, ki je bil objavljen v različnih revijah, povzetki članka ipd.) ter bi bila za natančno presojo ocena avtorja morda preveč subjektivna, smo izpustili natančen pregled števila člankov in njihovih avtorjev. Iz pregleda raziskovalne in strokovne dejavnosti s področja kriminalistike v Sloveniji pa je vendarle razvidno, da se je s tem ukvarjalo le manjše število raziskovalcev, ki so si izbrali osrednjo temo in jo razvijali zlasti v okviru svojega podiplomskega študija. Le redko so posegli tudi na empirično področje, da bi svoje teoretične ugotovitve tudi praktično preverili. Večina avtorjev izhaja iz Fakultete za varnostne vede in večinoma so bodisi pravniki, psihologi ali varstvoslovci, nekaj pa je tudi delavcev Centra za forenzične preiskave, ki imajo naravoslovno-tehnično univerzitetno izobrazbo.

Videti je, da je kriminalistika kot znanost in praktična veda v nekakšni krizi – pri nas in v tujini. Vse bolj namreč izgublja svojo samostojnost in se utaplja v kriminologiji, policijskih vedah in varstvoslovju (*criminal justice*). Čeprav je na habilitacijskem področju obdržala samostojnost in je tudi ustrezno zastopana v študijskih programih, pa še vedno ni mogoče diplomirati, magistrirati ali doktorirati iz kriminalistike, pri raziskovanju je uvrščena v področje „kriminologija in socialno delo“, kriminaliste pa tudi sicer dostikrat uvrščajo med kriminologe (npr. Meško, Tičar, 2008: 288, 289). Hkrati

prihaja tudi do vse večjega razcepa med antropološko kriminalistiko (taktiko, metodiko) in kriminalistično tehniko, ki se kot forenzika vse bolj profilira kot samostojna znanost. To je po eni strani razumljivo, saj gre za področje naravoslovnotehničnih znanosti, ki so doživele izjemen napredek, zato nestrokovnjak težko spremlja in pozna podrobnosti kemijskih, bioloških ali fizikalnih preiskav, ki se uporabljajo v forenzičnih laboratorijih, kot je bilo to mogoče v času dr. Hannsa Grossa. Kriminalisti, tožilci, odvetniki in sodniki ne zmorejo več sami obvladovati obsežne znanstvene problematike, zato jo puščajo strokovnjakom in se osredotočajo predvsem na praktično uporabnost (npr. pri ogledu kraja dejanja). Preiskovalci naj o kriminalistični tehniki vedo toliko, kolikor je potrebno za praktično iskanje, odkrivanje in zavarovanje sledi na kraju dejanja, da bodo lahko učinkoviti in uspešni pri svojem delu, laboratorijsko in izvedensko delo pa naj prepustijo forenzičnim strokovnjakom. Poznati je treba torej predvsem postopke, metode in standarde za iskanje in zavarovanje sledi ter se na ta način izogibati napakam in obtožbam s strani obrambe. Vse bolj namreč prihaja v ospredje pomen integritete materialnih dokazov oziroma t. i. »*chain of custody*«. Nejasna je tudi razmejitev med kriminalistiko in kriminalistično psihologijo, kjer se veliko tem podvaja ali prekriva (npr. zaslišanje, zbiranje obvestil, poligraf, hipnoza, neverbalna komunikacija, laganje in zavajanje ipd.) in še bi lahko naštevali. Vsekakor bo potreben nov zagon in prizadevanje za utrditev statusa kriminalistike kot samostojne znanosti in natančnejša razmejitev s sorodnimi vedami. Dela za raziskovalce je torej dovolj.

4.2 Uspehi in načrti za prihodnje

Kljub temu pa vendarle lahko trdimo, da smo bili tudi Slovenci na posameznih področjih kriminalistike dokaj inovativni, čeprav je bila odmevnost spoznanj in objavljenih člankov v tujini relativno skromna. Pisali smo o nekaterih vprašanih kriminalističnega preiskovanja, ki se jih v tujini (zlasti na Zahodu) lotevajo šele v najnovejšem času. Če smo na primer (Maver) že v osemdesetih letih prejšnjega stoletja obravnavali problematiko kriminalističnega mišljenja, logike v preiskovanju, vloge intuicije in ustvarjalnega mišljenja pri reševanju kriminalističnih problemov in kriminalističnega spoznavnega procesa ipd., ta vprašanja v angloameriški strokovni literaturi odpirajo šele v najnovejšem času (glej npr. Rossmo, 2009). (Pri tem je seveda treba povedati, da so o tem že prej pisali nekateri nemški in švicarski kriminalisti – npr. Hans Walder, William Pfister, Reiner Magulski, predvsem pa avtorji iz nekdanje Sovjetske zveze, kljub temu pa to ne zmanjšuje pomena omenjenih znanstvenih prispevkov.)

Podobno smo (Dvoršek) orali ledino na področju kriminalistične strategije in se pri tem zgledovali zlasti po nemških kriminalistih. Tudi Dvoršek je pisal (in še piše) o stvareh, ki jih v

angloameriški literaturi manj pogosto obravnavajo: npr. o strategijah Sun Cuja v boju z gospodarsko in drugo kriminaliteto, o povezavah med kriminalistično strategijo in kriminalitetno politiko, o kriminalistični obveščevalni dejavnosti ipd.

Čeprav smo s področja kriminalistike Slovenci v tujih znanstvenih revijah bolj malo objavljali, vendarle ne gre spregledati nekaterih objav v ugledni nemški reviji *Kriminalistik* (Dvoršek, Meško, Bučar Ručman, 2005; Dvoršek, Maver, Meško, 2007; Trapečar, Balažič, Drobnič, 2007) ter v publikacijah z mednarodnih kriminalističnih konferenc (Maver, 1997; Dobovšek, Meško, Umek, 2000, Maver, 2001a idr.) in posvetov (npr. konferenci NA FBI v Ljubljani; Maver, 2003, Drobnič, 2003). Seličeva je že leta 1999 na rednem letnem srečanju združenja ameriških poligrafistov (*American Polygraph Association*) zbudila dosti pozornosti s predstavitvijo razgovora z osumljencem v paru dveh kriminalistov moški-ženska.

Kljub takšnim posamičnim uspehom slovenskih kriminalistov pa ostaja še vedno odprt problem empiričnih raziskav, saj jih skorajda ni. Glede tega se stanje v zadnjih desetletjih ni bistveno spremenilo. Ni ustrezno motiviranih raziskovalcev, prav tako pa tudi ne podpore in zanimanja uporabnikov. Gotovo terjajo empirične raziskave veliko dela in potrpežljivosti, vzbujajo pa tudi odpor pri „raziskovancih“, vendar so prav tovrstne raziskave pomembne za izboljšanje praktičnega dela pri odkrivanju, preiskovanju in dokazovanju kaznivih dejanj ter odpravljanju pomanjkljivosti in napak. Tako ni presenetljivo, da se pozornost raziskovalcev v tujini (zlasti Veliki Britaniji in ZDA) usmerja predvsem v proučevanje napak pri preiskovanju in sojenju (glej npr. Rossmo, 2009) in učinkovitost kriminalističnega preiskovanja (npr. Newburn, Williamson, Wright, 2007). Pri nas takšnih raziskav ni oziroma so izjemno redke. Večinoma se torej zadovoljujemo z ad hoc pridobljenimi spoznanji in njihovim posredovanjem strokovni javnosti na posvetih in seminarjih ali z objavami v strokovnih prispevkih. Tudi to je seveda koristno, ni pa zadostno. Trenutno se začelnjata le dve raziskavi internega značaja, ki segata na področje kriminalistike. Danijela Frangež v okviru svoje doktorske disertacije pripravlja empirično raziskavo o odkrivanju, preiskovanju in dokazovanju spolnih zlorab otrok, Maver pa notranji raziskovalni projekt o policijskem zaslišanju.

Vendar pa vse le ni črno. Novi pogovori z Ministrstvom za notranje zadeve in Generalno policijsko upravo morebiti obetajo tudi več možnosti za empirično raziskovanje na področju kriminalistike, prav tako pa so večje možnosti tudi za empirično raziskovanje predkazenskih in kazenskih postopkov. Tu bi bilo v ospredje prav gotovo treba postaviti analiziranje neuspešnih obtožnic in ugotavljanje morebitnih sodnih zmot. Zanimivo in koristno bi bilo predvsem raziskati, kakšne napake in slabosti se pojavljajo v predkazenskem in kazenskem postopku, da pride na koncu do oprostilne sodbe, kdo jih zagreši

in zakaj, kakšna je pri tem vloga pravne ureditve in kaj bi bilo treba storiti, da se napakam v bodoče izognemo. Pri tem je seveda pomembno vprašanje, katera kriminalistična in dodatna specialistična znanja bi morali imeti naši preiskovalci za učinkovitejše delo ter kje in kako taka znanja pridobiti. To velja še zlasti za zahtevne primere preiskovanja gospodarske in finančne kriminalitete, mednarodnega organiziranega kriminala, korupcije in najhujših nasilnih kaznivih dejanj. Prenašanje tujih spoznanj in izkušenj je gotovo koristno, vendar pa je treba razvijati tudi domače znanje ter raziskovati domače razmere in probleme. Če ustanovitve novega Nacionalnega preiskovalnega urada in reorganizacije kriminalistične policije ne bodo spremljale tudi spremembe v izobraževanju in usposabljanju, ki bodo temeljile na rezultatih lastnega raziskovalnega dela, je le težko pričakovati napovedane uspehe pri odkrivanju in preiskovanju najtežjih kaznivih dejanj. Ponuja se torej dobra priložnost za ponoven zagon načrtnega raziskovalnega dela na področju kriminalistike. Uporabniki so motivirani in zainteresirani za to, treba bo najti še potrebna finančna sredstva in dolgoročno zastaviti raziskovalne projekte.

Tudi na strani akademske sfere je mogoče pričakovati ustrezne odzive na priložnost, ki se ponuja. V okviru podiplomskega doktorskega in magistrskega študija na Fakulteti za varnostne vede se odpirajo možnosti za posamezne raziskovalne projekte s področja kriminalistike, ki bodo dajali nova uporabna znanja preiskovalcem, pa tudi tožilcem in sodnikom. Sedanja razdrobljenost in individualno usmerjenost raziskovalcev in pedagogov bo treba preseči in jih združiti v večje skupne projekte. Prav tako je treba razvijati nove mlade raziskovalce in jih usmerjati na področje kriminalistike. Vodstvo fakultete in vodje kateder imajo pri tem pomembno vlogo, da motivirajo pedagoške delavce in jim omogočijo večjo udeležbo pri raziskovalnem delu, ki je zdaj zaradi preobremenjenosti s pedagoškim delom ne zmorejo doseči. Veliko število predmetov s kriminalistično vsebino na dodiplomskem in podiplomskem študiju je sicer pohvale vredno, vendar mora biti podprto z ustreznimi novimi spoznanji, ki jih lahko omogoči le raziskovalna dejavnost. Ustanovitev samostojne katedre za kriminalistiko (prej katedra za kriminalistiko, kriminologijo in kazensko pravo) v okviru nove organiziranosti Fakultete za varnostne vede prav tako vzbuja nekaj optimizma za boljšo prihodnost kriminalistike.

5 Zaključek

Na uvodoma zastavljene hipoteze dajemo naslednje odgovore:

– Kljub na videz obsežni literaturi stanje na področju kriminalistike kot vede in znanosti o odkrivanju in preiskovanju kaznivih dejanj v Sloveniji ni dobro, saj je bilo število oprav-

ljenih raziskav in objavljenih znanstvenih in strokovnih člankov zlasti v primerjavi s kriminologijo zelo majhno, posebno redke so bile empirične raziskave, ki bi pokazale razmere v praksi in dajale neposredno koristna spoznanja za izboljšanje učinkovitosti preiskovanja. Status kriminalistike kot samostojnega univerzitetnega predmeta sicer ni sporen, vendar se kot znanstvena disciplina uvršča v področje kriminologija in socialno delo, kriminaliste pa včasih uvrščajo kar med kriminologe. Tudi vsebina kriminalistike ni jasno opredeljena, predvsem v odnosu do forenzičnih znanosti in kriminalistične psihologije. Ob tem pa je vendarle pomembno, da smo bili tudi Slovenci ustvarjalni na posameznih področjih kriminalistike, prav tako smo spremljali nova spoznanja iz tujine (zlasti na področju kriminalistične tehnike in forenzike) ter jih sproti uvajali v prakso preiskovanja. Hipoteza je potrjena.

– Z raziskovalno, publicistično in pedagoško dejavnostjo so se ukvarjali pretežno posamezniki v okviru podiplomskega študija (prava, psihologije, politologije, varstvoslovja ter naravoslovno-tehničnih ved) in rednega pedagoškega dela, ter nekateri praktiki zlasti s področja kriminalistične tehnike (forenzike). Tako je sicer prihajalo do povezanosti teorije in prakse, saj so bili nekateri teoretiki tudi praktiki (zlasti predavatelji na Fakulteti za varnostne vede) in praktiki tudi pedagogi (prav tako na FVV), vendar v premajhni meri, da bi lahko govorili o zares učinkovitemu prenašanju znanja. Antropološka (to je v človeka usmerjena) kriminalistika se je v osemdesetih letih tudi začela razvijati, vendar je šlo pri tem predvsem za teoretične raziskave, avtorji pa so bili zlasti pod vplivom nemških in ruskih kriminalistov ter pokojnega jugoslovanskega profesorja Vlada Vodineliča. Pisci so zlasti v zadnjem desetletju poskrbeli za ustrezno študijsko literaturo za področja, ki jih pedagoško pokrivajo. Hipoteza je delno potrjena.

– Raziskovalno delo na področju kriminalistike ima svoje posebnosti, ki otežujejo zlasti empirično raziskovanje. Posredno ugotavljanje praktičnih problemov je namreč nezanesljivo in premalo objektivno, možnosti za neposredno proučevanje dela preiskovalcev in njihovih rezultatov pa so omejene zaradi same narave kriminalističnega dela in metodoloških problemov. Prav tako je čutiti tudi nezaupanje in odpor preiskovalcev samih in njihovih ustanov do proučevanja „od zunaj“. Na eni strani ni pravega zanimanja in predlogov od raziskovalcev, na drugi strani pa tudi ne od morebitnih uporabnikov. Začarani krog je tako sklenjen. Načrtno raziskovalno delo je potekalo le na Inštitutu za kriminologijo v času, ko je bil tam zaposlen redni raziskovalec za to področje. Z njegovim odhodom je inštitut prenehal raziskovati to področje in ga prepustil Fakulteti za varnostne vede. Tam so poskrbeli za uvajanje in razvijanje posameznih kriminalističnih programov, manj pa za načrtno raziskovalno dejavnost. Kljub temu pa zaposlitev nove raziskovalke prav za kriminalistiko in bolj naklonjen odnos novega vodstva policije in Ministrstva

za notranje zadeve vpliva upanje, da se bo stanje vendarle izboljšalo. Hipoteza je delno potrjena.

Kaj torej lahko pričakujemo v prihodnosti? Bomo lahko čez nekaj let poročali o uspešnem prodoru kriminalistike in kriminalističnega znanja na Slovenskem, ali pa se bodo ponovile pesimistične ocene iz preteklosti? Bo štirideset let po opozorilu profesorja Pečarja kriminalistika zasedla ustrezno mesto v univerzitetnih študijskih programih, ali izgubila še tisto, kar ima zdaj? Bo več zanimanja za raziskovalne projekte in razvijanje novega znanja, ali pa bo želja po novem še bolj potisnjena v ozadje? Bomo imeli več in višje izobraženih pedagogov in raziskovalcev, ali bomo izgubili še te, ki jih imamo?

To so le nekatera vprašanja, na katera morajo odgovoriti vodilni na Ministrstvu za notranje zadeve in Policiji ter nekaterih drugih represivnih organih kakor tudi v akademskih ustanovah (Fakulteti za varnostne vede, pravnih fakultetah). Če bo dovolj podpore ter finančnih in drugih sredstev, se za razvoj kriminalistike ni bati, sicer pa se tudi v prihodnje kriminalistiki ne piše dobro. Vsekakor je tem za raziskovanje, ki bi bile aktualne, zanimive in uporabne veliko, dovolj je tudi raziskovalcev, zato bi bilo potrebno še nekaj več dobre volje in skupnega prizadevanja vseh raziskovalcev ter pripravljenosti uporabnikov (policije, tožilstva in sodstva) za sodelovanje z univerzitetnimi ustanovami in za financiranje ter s tem omogočanje empiričnega raziskovanja na tem področju. Ne nazadnje bi tako zagotovo tudi izboljšali uspešnost in učinkovitost kriminalističnega preiskovanja v Sloveniji, kar je želja vodstva slovenske Policije in čemur je namenjena tudi reorganizacija kriminalistične policije ter ustanovitev Nacionalnega preiskovalnega urada. Zadnji dogodki torej vlivajo upanje, da bo res tako.

Literatura:

1. Areh, I. (2003). **Veljavnost pričevanja**. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
2. Areh, I. (2004). Pričevanje – vpliv osebnostnih lastnosti na priklic podatkov iz spomina. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 1 (55), s. 22–30.
3. Areh, I. (2004a). Pričevanje očitidcev – dejavniki, ki vplivajo na verodostojnost priče. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 3 (55), s. 275–284.
4. Areh, I. (2007). **Vpliv osebnostnih značilnosti na verodostojnost pričanja**. Doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
5. Areh, I. (2008). Vpliv osebnostnih dimenzij na spominsko obnovo kaznivih dejanj. *Varstvoslovje*, 3 (10), s. 450–463.
6. Areh, I., Umek, P. (2004). Personal characteristics and eyewitness testimony. V: A. Czereddecka (ur.), **Forensic Psychology and Law: Facing the Challenges of a Changing World** (s. 213–218). Krakow: Institut of Forensic Research Publishers.
7. Areh, I., Umek, P. (2007). Predicting quality of memory recall by personality traits. *Studia psychologica*, 1 (49), s. 19–26.
8. Budič, B., Klemenc, S. (2000). Determination of trace elements in heroin by inductively coupled plasma atomic emission spectrometry using ultrasonic nebulization. *Spectrochimica acta, Part B, Atomic spectroscopy*, 55, s. 681–688.
9. Debeljak, B. (2005). Muzej organov za notranje zadeve: katalog in zapiski o zgodovini muzeja, muzejskih predmetih in ljudeh, ki so ga ustvarili. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Ljubljana.
10. Dobovšek, B. (1997). **Organiziran kriminal**. Ljubljana: Unigraf.
11. Dobovšek, B. (2003). **Korupcija v javni upravi**. Doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
12. Dobovšek, B. (2008). Economic organized crime networks in emerging democracies. *International journal of social economics*, 9/10 (35), s. 679–690.
13. Dobovšek, B., Eman, K. (2008). Mreže organizirane kriminalitete na Zahodnem Balkanu. *Varstvoslovje*, 1 (10), s. 174–194.
14. Dobovšek, B., Meško, G. (2005). Tožilci in sodobna kriminalistika. *Pravna praksa*, 21/22 (24), s. 19–21.
15. Dobovšek, B., Meško, G., Umek, P. (2000). Victims of (Property) Crime on the Work of Police Officers and Criminal Investigators. V: C. M., Breur, M. M. Kommer, J. F. Nijboer, J. M. Reijntjes (ur.), **New Trends in Criminal Investigation and Evidence, Vol. II** (s. 185–196). Antwerpen; Groningen; Oxford: Intersentia.
16. Dobovšek, B., Pirnat, A. J. (2008). Organized crime as a fifth branch on power. *Rev. int. aff.*, 1132 (58), s. 23–34.
17. Drobnič, K. (1999). Identifikacija oseb in sledi s preiskavo DNKv povezavi z zavarovanjem bioloških sledi pri kaznivih dejanjih zoper spolno nedotakljivost. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 4 (50), s. 307–317.
18. Drobnič, K. (2001). PCR analysis of DNA from skeletal remain in crime investigation case. *Z Zagadnień Nauk Śądowych*, 46, s. 110–115.
19. Drobnič, K. (2001a). Vpliv zbirke podatkov DNK na učinkovitost preiskovanja kaznivih dejanj. *Varstvoslovje*, 8 (3), s. 141–148.
20. Drobnič, K. (2002). Zgodovinski pregled genetskih preiskav pri kriminalističnem preiskovanju v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 3 (53), s. 249–255.
21. Drobnič, K. (2002a). Osnove preiskovanja oblik krvnih sledi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 2 (53), s. 152–161.
22. Drobnič, K. (2003). Forensics: the use of DNA technology in crime and war crime investigation. V: **International perspectives of the policing in post-war conditions, war crime investigation, peacekeeping operations** (s. 50). Ljubljana: FBI National Academy Associates.
23. Dvoršek, A. (1988). **Gospodarska kriminalistika v trgovinskem poslovanju: pojavne oblike, odkrivanje, preiskovanje**. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta.
24. Dvoršek, A. (1989). Pojavne oblike gospodarske kriminalitete v trgovinskem poslovanju in metodika njihovega preiskovanja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 1 (40), s. 3–12.
25. Dvoršek, A. (1991). Provale u stanove i stambene kuće – pokušaj gledanje s druge strane. **Priručnik za stručno obrazovanje unutrašnjih poslova**, 5 (39), s. 356–363.
26. Dvoršek, A. (2000). **Kriminalistična strategija omejevanja gospodarskega kriminala**. Doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta.
27. Dvoršek, A. (2000a). Ethics in criminal investigation of organized crime. V: M., Pagon (ur.), **Policing in Central and Eastern Europe** (s. 323–329). Ljubljana: College of Police and Security Studies.
28. Dvoršek, A. (2001). **Kriminalistična strategija**. Ljubljana: MNZ RS, Visoka policijsko-varnostna šola.

29. Dvoršek, A. (2001a). Razmerje med kriminalistično strategijo in kriminalitetno politiko. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 4 (52), s. 340–348.
30. Dvoršek, A. (2002). Elementi strategije omejevanja organiziranega kriminala v Republiki Sloveniji. *Varstvoslovje*, 3 (4), s. 196–203.
31. Dvoršek, A. (2003). **Kriminalistična metodika**. Ljubljana: MNZ RS, Visoka policijsko-varnostna šola.
32. Dvoršek, A., Dobovšek, B. (1996). Prikrite preiskave in prikriti preiskovalci. *Zbornik strokovno znanstvenih razprav*, 11, s. 132–140.
33. Dvoršek, A., Maver, D., Meško, G. (2007). Umgang mit Geschädigten bei Eigentumsdelikten: Freundlichkeit statt Leistung? *Kriminalistik*, 10 (61), s. 624–633.
34. Dvoršek, A., Meško, G., Bučar-Ručman, A. (2005). Studie über Raubdelikte in Slowenien: Erkenntnisse für Ermittlungen und Prävention. *Kriminalistik*, 10 (59), s. 560–565.
35. Frangež, D. (2008). **Analiza dejavnikov, ki vplivajo na izbor stanovanjskega objekta vloma v Sloveniji**: magistrsko delo. Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana: 2008, 103 str.
36. Frangež, D. (2008). Nekateri dejavniki kriminološke regionalne analize in omejevanje premoženjske kriminalitete v Sloveniji. *Varstvoslovje*, 1 (10), s. 108–128, tabele. [COBISS.SI-ID
37. Gerjevič, A. (2006). **Reorganizacija opravljanja ogledov kot strategija povečanja preiskavnosti kaznivih dejanj**. Specialistična naloga. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
38. Golja, J. (2006). Kriminalističnotehnično izvedenstvo v Evropi in v Sloveniji. *Varnost*, 2 (54), s. 12–15.
39. Gostič, T., Klemenc, S., Štefane, B. (2009). A study of the thermal decomposition of adulterated cocaine samples under optimized aerobic pyrolytic conditions. *Forensic Science International*, 1–3 (187), s. 19–28.
40. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. *Raziskovanje*. Besedilo najdeno 31. 8. 2009 na www.inst-krim.si/research.php.
41. Jager, M., Gorkič, P., Mozetič, P., Čibej, Z., Brvar, B. (2006). **Analiza učinkovitosti policijskega preiskovanja kaznivih dejanj z upoštevanjem razvoja kriminalistične stroke ter dokaznih standardov kazenskega postopka**. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
42. Kečanovič, B. (2001). Večrazsežnost suma v kriminalističnem preiskovanju. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 2 (52), s. 122–131.
43. Kečanovič, B. (2007). Kriminalistični vidik policijske diskrecije. *Pravosodni bilten*, 2 (28), s. 147–169.
44. Klemenovič, L. (2007). **Razvoj kriminalistike na Slovenskem – teoretični in praktični vidik**. Diplomsko naloga. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
45. Klemenc, S. (2003). **Forenzične preiskave ilegalnega heroina**. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za kemijo, Univerza v Ljubljani.
46. Košir, T. (1959): Pripombe k odnosom med preiskovalcem in preiskovancem. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 4, (10), s. 36–44.
47. Košir, T. (1962): Kriminalistična taktika v preiskovanju in njeni psihološki vidiki. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 1, (13), s. 26–35.
48. Lučovnik, H. (1956). Pomen psihologije za kriminalistično službo. *Kriminalistična služba* – 2/3 (7), s. 98–111.
49. Lučovnik, H. (1959). August Munda. *Zbornik znanstvenih razprav*, 29, s. 13–22.
50. Maver, D. (1976). Uporaba vonjev pri preiskovanju. *Varnost*, 6 (25), s. 185–192; 7/8 (25), s. 219–226; 9/10 (25), s. 254–259.
51. Maver, D. (1983). Pogrešane osebe (kot družbeni in kriminalistični problem). *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 1 (34), s. 16–27.
52. Maver, D. (1984). Vloga ustvarjalnega mišljenja pri reševanju kriminalističnih problemov. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 3 (35), s. 213–223.
53. Maver, D. (1984a). Preiskovalna situacija in kriminalistični spoznavni proces. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 4 (35), s. 312–325.
54. Maver, D. (1985). Preiskovanje in logično mišljenje. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 2 (36), s. 126–137.
55. Maver, D. (1985a). Preiskovanje kot spoznavni proces. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 3 (36), s. 222–234.
56. Maver, D. (1988, 1990). **Kriminalistični spoznavni proces**. Ljubljana: Uradni list SR Slovenije.
57. Maver, D. (1988a). Spoznavni in dokazni vidik preiskovanja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 1 (39), s. 3–14.
58. Maver, D. (1997). **Kriminalistika**. Ljubljana: Uradni list republike Slovenije.
59. Maver, D. (1997a). Investigation of War Crimes: Experiences of Slovenia. V: J.F., Nijboer, J.M., Reijntjes (ur.). **Proceedings of the First World Conference on New Trends in Criminal Investigation and Evidence** (s. 459–466). Lelystad: Koninklijke Vermande.
60. Maver, D. (2000). Tipične obrambne strategije in strategije preiskovanja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 1 (51), s. 12–23.
61. Maver, D. (2000a). Etika in preiskovanje kaznivih dejanj: nekatere dileme in problemi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 4 (51), s. 287–294.
62. Maver, D. (2001a). Defence strategies of perpetrators and counter strategies of criminal investigators. V: **2nd World Conference on Modern Criminal Investigation, Organized Crime and Human Rights, Abstracts** (s. 26). Durban, South Africa: International Convention Centre.
63. Maver, D. (2002). Raziskovalno delo na področju kriminalistike. V: G., Meško, B., Dobovšek (ur.), **Vizije slovenske kriminologije** (s. 199–208). Ljubljana: MNZ RS, Visoka policijsko-varnostna šola.
64. Maver, D. (2002a). Vloga in pomen klasifikacij kaznivih dejanj za kriminalistično preiskovanje. V: PAGON, Milan (ur.): **Dnevi varstvoslovja: zbornik prispevkov**. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola, 2002, s. 8.
65. Maver, D. (2003). Historical overview: the ethnic wars phenomena towards the end of the second millenium and some problems of investigation of war crimes and peacekeeping. V: **International perspectives of the policing in post war conditions: war crime investigation: peacekeeping operations** (s. 8). Ljubljana: FBI National Academy Associates.
66. Maver, D. (2008). Preslepitev kot taktika kriminalističnega dela. *Varstvoslovje*, 3 (10), s. 434–449.
67. Maver, D., Posega, E. (1989). Nekateri kriminalistični značilnosti vlomov. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 2 (40), s. 185–192.
68. Maver, D., Selič, P. (2001). Operativna kriminalistična analiza in njena uporaba v praksi preiskovanja umorov. *Varstvoslovje*, 3 (3), s. 159–169.
69. Maver, D., soavtorji. (2004). **Kriminalistika**. Ljubljana: Uradni list RS.

70. Meško, G. (2002). **Raziskovalno delo Visoke policijsko-varnostne šole 1996–2001**. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
71. Meško, G. (2006). **Raziskovalno delo sodelavcev Fakultete za varnostne vede 2001–2005**. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
72. Meško, G., Mitar, M., Dobovšek, B. (2008). Opazovanje z udeležbo kot metoda družboslovnega raziskovanja in policijskega tajnega opazovanja – konceptualne razlike in navidezne podobnosti med kriminologijo in kriminalistiko. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 2 (59), s. 114–124.
73. Meško, G., Tičar, B. (2008). Slovenska kriminologija in razvoj varstvoslovja v Sloveniji. **Varstvoslovje**, 2 (10), s. 285–312.
74. Munda, A. (1944). Psihologija in tehnika sestavljanja zapisnika. **Zbornik znanstvenih razprav**, 20, s. 116–142.
75. Munda, A. (1945/46). Psihologija prepoznavanja oseb. **Zbornik znanstvenih razprav**, 21, s. 49–68.
76. Munda, A. (1948). Vpliv sugestije na izpovedbo. **Zbornik znanstvenih razprav**, 22, s. 79–110.
77. Munda, A. (1951). **Uvod v kriminalistiko**. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta.
78. Newburn, T., Williamson, T., Wright, A. (2007). **Handbook of Criminal Investigation**. Cullompton, Portland: Willan Publishing.
79. Pečar, J. (1969). Za hitrejši in smotrnejši razvoj kriminalistike. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 2 (20), s. od–do.
80. Pečar, J. (1973). Raziskovalno delo v kriminalistiki. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 3 (24), s. od–do.???
81. Pečar, J., Maver, D., Zobec, Ž. (1981). **Tatvine v samopostrežnih prodajalnah**. Ljubljana: Center za samoupravno normativno dejavnost.
82. Petrović, B., Dobovšek, B. (2006). Development and challenges of criminalistics/criminal investigation in the post-socialists countries. V: G., Meško, B., Dobovšek (ur.), **Past, present and futures: policing in Central and Eastern Europe** (s. 35–36). Ljubljana: Faculty of Criminal Justice and Security.
83. Predanič, J. (1972). **Kriminalistična metodika 1.del**. Ljubljana: Strokovna šola za notranje zadeve.
84. Rossmo, K. (2009). **Criminal Investigative Failures**. Boca Raton: CRC Press.
85. Selič, P. (2006). Raziskovalni izzivi sodobnega psihofiziološkega preiskovanja verodostojnosti izjav s poligrafom. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 4 (57), s. 340–348.
86. Selič, P. (1999). Posebnosti in prednosti razgovora v troje – moški in ženska kot par sogovornikov. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 2 (50), s. 138–147.
87. Selič, P. (2000). Razgovor z osumljenim težjega kaznivega dejanja. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 1 (51), s. 42–49.
88. Selič, P. (2001). Forenzična psihologija v kriminalistični praksi. V: **Mednarodni seminar poligrafskih ispitivača; zbornik radova** (s. 116–128). Zagreb: RH, MUP, Ravnateljstvo policije.
89. Selič, P. (2003). Uporaba poligrafske metode pri obravnavi storilcev kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 2 (54), s. 125–136.
90. Selič, P. (2005). Psihofiziološka preiskava verodostojnosti izjav s poligrafom – uporabnost in učinkovitost v realnih in eksperimentalnih pogojih: V: K., Šugman (ur.), **Poligraf v kazenskem postopku** (s. 37–51). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
91. Selič, P. (2007). **Novi odročnik: nebesedno sporazumevanje za vsakdanjo rabo**. Ljubljana: Inštitut za psihofiziološke študije Pares.
92. Selič, P., Juratovec, A. (2004). Odnos med profiliranjem in poligrafsko preiskavo pri preiskovanju kaznivih dejanj z elementi nasilja. **Varstvoslovje**, 2 (6), s. 171–179.
93. Selič, P., Juratovec, A. (2004a). The role of forensic psychophysiology in the pre-trial review in Slovenia. **Polygraph**, 1 (33), s. 37–47.
94. Skaberne, B. (1961): Znameniti kriminalisti in kriminologi. Dr. Metod Dolenc. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 4 (12), s. 234–249.
95. Trapečar, M., Balažič, J. (2007). Fingerprint recovery from human skin surfaces. **Science and Justice**, 3 (47), s. 136–140.
96. Trapečar, M., Balažič, J., Drobnič, K. (2007). Sichtbarmachung von Fingerabdrucken auf menschlicher Haut. **Kriminalistik**, 1 (61), s. 47–51.
97. Trapečar, M., Kern Vinkovič, M. (2008). Techniques for fingerprint recovery on vegetable and fruit surfaces used in Slovenia; A preliminary Study. **Science and Justice**, 4 (48), s. 192–195.
98. Umek, P. (1993). Vpliv socialne percepcije in pozornosti na veljavnost izjav. **Zbornik strokovno znanstvenih razprav**, 5, s. 161–173.
99. Umek, P. (1995). Psihološki vidiki pričevanja očitidcev kaznivih dejanj. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 4 (46), s. 342–350.
100. Umek, P. (1996). Psihološka analiza pričanja: uporaba v kriminalistični in sodni praksi. **Zbornik strokovno znanstvenih razprav**, 11, s. 51–61.
101. Umek, P., Areh, I. (2007). Psihološki vidiki pričanja v kazenskem postopku. **Pravosodni bilten**, 2 (28), s. 171–191.
102. Vidic, 1951 – O identifikaciji pisalnih strojev, **Kriminalistična služba**, 10/11 (2), s.395–402.
103. Vidic, 1952– Pomen sledov za preiskovanje kaznivih dejanj – Sledovi orodja, **Kriminalistična služba**, 3/4 (3), s.109–115.
104. Vidic, 1957– Glaton-Henryev sistem klasifikacije prstnih odtisov, **Kriminalistična služba**, 4 (8), s.317–334.
105. Vidic, 1960– Dinamična in statična elektrika kot vzrok požara, **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 3 (11), s.213–221.
106. Vidic, V. (1973). **Kriminalistična tehnika**. Ljubljana: IC ONZ.
107. Vodopivec, K. (1960). Dr. Hinko Lučovnik. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 3 (11), s. 1–2.
108. Vodopivec, K. (1960a) O zasliševanju otrok in mladoletnikov storilcev kaznivih dejanj. **Strokovni list**, s.61.
109. Vodopivec, Kopal, Bavcon, Skalar (1966): **Kriminologija**, I. dio, Narodne novine, Zagreb.
101. Zarič, D. (2003). **Razvoj kriminalistike v Sloveniji**. Diplomska naloga. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
102. Žerjav, C. (1969). **Osnove kriminalistične taktike**. Ljubljana: Strokovna šola za notranje zadeve.
103. Žerjav, C. (1983). **Kriminalistika**. Ljubljana: Mladinska knjiga.
104. Žerjav, C. (1994). **Kriminalistika**. Ljubljana: MNZ RS, Izobraževalni center.

Slovene criminal investigation: quo vadis?

Darko Maver, LL. D. Full Professor, Faculty of Criminal Justice and Security, University in Maribor,
Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenia

Although the first beginnings of Slovene criminal investigation precede the Second World War, when the first lectures were given at the Faculty of Law in Ljubljana in the 1930's, and the Institute of Criminal Investigation was founded, criminal investigation as a discipline was later the subject of much less research, publishing and pedagogic attention in Slovenia than criminology, criminal law and related sciences. Only a few individuals undertook empirical research projects, there were not many theoretical works - mainly master's and doctoral theses - nor scientific and professional articles and handbooks. On the one hand, there was a lack of interest in such research by users and, on the other, difficulties encountered in researching this area deterred researchers from tackling this topic. After Pečar's critical papers on the state of affairs in criminal investigation, published in 1969 and 1972, the Institute of Criminology in Ljubljana engaged a researcher, specialised in this area, who carried out some rare empirical and theoretical research projects. Since his departure from the Institute in 1990, only a few researchers from the Faculty of Criminal Justice and Security and the Centre for Forensic Research have been concerned with this area. They have actually created and developed new subjects in undergraduate and postgraduate study programmes and published several research articles with new ideas concerning investigation of crimes, but real research activity in this field has still been lacking. Such a situation has a negative impact on the practice of detection and investigation of crimes, in which an insufficient effectiveness of the police and prosecution agencies has been noted. Recent years, however, have seen a slight improvement due to developments at the Faculty of Criminal Justice and Security and more favourable attitudes demonstrated by the Ministry of the Interior and the leadership of the Police Department. Can we therefore hope to see better times coming for Slovene criminal investigation?

Key words: criminal investigation, history, research, education and training, Slovenia

UDC: 343.98 (497.4)